

COVID-19 SÜRECİNDE KENTTEN KIRSALA DÖNÜŞ

Araştırma Makalesi / Research Article

SÜRER, A.G. (2021). Covid-19 Sürecinde Kentten Kirsala Dönüş. *Kapadokya Coğrafya Dergisi*, 1(3), ...

Geliş Tarihi: Yazar tarafından yazılacaktır.

Kabul Tarihi: Editör tarafından girilecektir.

E-ISSN:

Ali Gökhan SÜRER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü
18024200005@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0002-2199-0432

ÖZ

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisiyle beraber hayatımızda birçok alanda değişiklikler meydana geldiğini söyleyebiliriz; alışkanlıklarımız, yaşam tarzımız gibi sosyal ilişkilerimizde önemli ölçüde değişimlere gidilmektedir. Herkesin evlerine kapandığı bu dönemde hayatımızda mevcut olan dijital ve sanal ortam ise varlığını daha da yakından hissettirmiştir. Alışık olmadığımız bu süreçte evlere kapanıp, kalabalık ortamlardan uzak durmaya çalışılmıştır, bu da izole edilmiş bir hayatla bizleri baş başa bıraktı diyebiliriz. Hayatımızda gerçekleşen değişimlerden bir diğeri de; kırsal alanlara yapılan ve ikincil konut diye tabir edilen alanlara yönelimin artması gelmektedir. Araştırmamızda geçmiş dönemlerde kırsal alanlara olan ilginin azalmakta olduğu ve kent merkezlerine artan ilgiyle beraber kırsal yaşamın daha çok ikinci plana atıldığı öngörülmektedir; fakat yaşadığımız pandemiyle birlikte kırsal mekânların ikincil konut kapsamında tercih edilebilir mekânlar olabildiği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, yoğun olan kent merkezlerinden olabildiğince uzak durulmuş ve adeta kaçış yeri haline gelen, daha küçük yerleşim yerleri olan kırsal alanlar, insanların tercihlerinde ilk sırada yer almıştır. Bu durum kırsal yerleşim alanlarına olan rağbeti git gide artarak ikinci konut satın almaya eğilimi arttırmaktadır. Özellikle sanayileşme ve tarımda makineleşmeyle etkisini kaybeden kırsal alanlar, covid-19 pandemisiyle tekrar anlam kazanarak göçün yönünü kendisine doğru çekmektedir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Bu çalışmada amaç; Covid-19 pandemi sürecinde insanların kentten kırsal alanlara yapılan göçüne dikkat çekmek ve kent ve kırsal alanlarda yaşanan değişimlerden bahsetmektir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Kovid-19, Kentsel Göç, Kırsal Alan.

TURNING FROM URBAN TO RURAL IN THE COVID-19 PROCESS

ABSTRACT

The area that we take the whole world under can be in many different branches with the Covid-19 pandemic; Significant changes are made in our social relationships such as our habits and lifestyle. In everyone's homes, this article follows more closely the existence of digital and virtual media that are present in our lives. In this unaccustomed period, we tried to stay away from homes and avoid crowded

environments, and we can say that we are alone with an isolated life. One of the changes of change in our lives; There is an increase in the tendency towards hostage takers and drinking dwellings. In our research, it is predicted that the interest in the fields has decreased in the past and with the increasing interest in their centers, life is taken to the second plan; However, it is emphasized that the communication of the spaces to be communicated with the pandemic we live in can be preferred places for housing. In this context, the busy city centers were avoided as much as possible, and the smaller settlements, which became places of escape, took the first place in people's preferences. This situation increases the tendency to buy second houses by going to residential areas. The losing areas to be made by mechanization in industrialization and agriculture, gaining meaning again with the covid-19 pandemic, pull the direction of migration downward. In this study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used. This purpose is the purpose; Traveling around the Covid-19 pandemic is to draw attention to migration to areas and to talk about changes in urban environments.

Keywords: Pandemic, Covid-19, Urban migration, Rural area.

1. GİRİŞ

Dünyanın birçok farklı uygarlıklarında ortaya çıkmış olan kent yaşamı, tarihsel ve toplumsal imkânlar açısından genel bir birim oluşturmasıyla, farklılıkları ve özgünlükleri de içinde barındıran bir yapıyı anlatmaktadır (Karakuş, 2006: 27). Salgın, kısa zamanda çevredeki insan, hayvan ve bitkilerin büyük bir kısmına bulaşan hastalık olarak tanımlanabilir (Öztürk, 2007:52). Tıbbi terminolojide bir salgının şiddetli geçmesine yol açan özelliklerin tümüne salgın gücü denilmektedir. Salgın gücü, hastalık yapan mikrobun azgınlığına, üreme ve bulaşma hızına, iklim ve toplum şartlarına, kişilerin intina dirençlerine göre değişir (Kılıç, 2004:11,Akt. Öztürk, 2007; 52). Salgın hastalıklar biyolojik bir olgu olduğu için insanlık tarihi kadar hatta daha eskidir. Çünkü hastalıklara sebep olan mikroorganizmaların insanlık tarihinden daha eski olduğu kabul edilmektedir. Bakteriler, virüsler, mantarlar, algler ve protozoonlar gibi mikroorganizmalar, çevre ve doğal şartların durumuna göre insan hayatını yararlı ve zararlı şekilde etkilemektedir.

İnsanların toplu halde ölümüne sebebiyet veren salgın hastalıkların kaynağı olan mikroorganizmalar, gözle görülemeyecek kadar küçük oldukları için çok uzun bir süre varlıkları bilinmemiştir. Havanın kirliliğinin hastalıkların sebebi olabileceği ileri sürülerek bir anlamda mikroorganizmaların varlığı sadece teoride kabul edilmiştir. Çoğu zaman da hastalığa bir kutsiyet yüklenmiş ve Tanrı'nın bir cezalandırması olarak algılanmıştır (Kılıç, 2020:17). Salgın hastalıklar, tarih süresince insanlık için problem meydana getirmiştir. Çünkü yalnızca enfekte bireyleri değil, tüm toplumu birçok yönden etkilemiştir. İnsanlar gibi, mikroorganizmalar da modern ulaşım olanaklarından yararlandığı için, salgınlar eskisinden daha hızlı bir şekilde yayılmaktadır.. Hastalık oluşturan bir *enfeksiyon*¹ etkeninin duyarlı canlıya doğrudan veya dolaylı yolla geçmesi ile oluşan bulaşıcı hastalıkların yayılarak çok sayıda canlıda hastalık oluşturması, salgın hastalık olarak tanımlanır (Yurdakul, 2015).

Çalışmanın konusu; covid-19 sürecinde kent yaşamından, kırsal yaşama olan dönüşür. Bu çalışmada amaç; Covid-19 pandemi sürecinde insanların kentten kırsal alanlara yapılan göçüne dikkat çekmek ve kent ve kırsal alanlarda yaşanan değişimlerden bahsetmektir. Araştırmanın önemi covid-19 sürecinde insanların yoğun kalabalık alanlardan uzak durmasını sağlamak ve bu bağlamda kırsal alanlarda yaşanan nüfus artışına dikkat çekmektir. Bu araştırma kırsal alanlara olan ilgiyi arttıracaktır.

1.1. Covid-19 Pandemisi

Pandemi; dünyada birçok ülkede veya kıtada, geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel isimdir. Pandemi, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımlamasına göre, bir hastalığın pandemi olabilmesi için genel ifadelerle üç kriter aranmaktadır. Bunlar, yeni bir virüs veya mutasyona uğramış bir etken olması, insanlara kolayca geçebilmesi, insandan insana kolay ve sürekli bir şekilde bulaşması olarak sayılabilir. Pandemi ilanı, bir pandemi konusunda belirgin kriterler gerçekleştiğinde DSÖ tarafından ilan edilmektedir. Bu ilanın gerekçesi, tüm ülkeler için tehdit oluşturan hastalık etkeninin, başka bir deyişle bir şekilde ortaya çıkan yeni virüsün insandan insana kolay bir şekilde hızlıca yayılıyor olmasıdır. Yeni ortaya çıkan virüsün insandan insana kolay bir şekilde hızlıca yayılıyor olması önemli kriterdir (TÜBA, 2020:36).

Covid-19 ya da diğer adı koronavirüs şiddetli akut solunum *sendromu*² 2019 yılında Çin'de ortaya çıkıp tüm dünyayı etkileyen bir pandemidir. Covid-19 pandemisi, yayıldığı bütün ülkelerde sosyal ve ekonomik hayatın olağan dengesini bozmuş, hükümetleri çeşitli önlemler almaya itmiştir. Salgını kontrol altına almak ve kamu sağlığını korumak amacıyla sosyal *izolasyon*³ ve kısıtlamalarla okulların kapatılması, seyahatlerin yasaklanması ve esnek veya uzaktan çalışma olanaklarının sağlanması gibi çeşitli müdahaleler hayata geçirilmiştir. Söz konusu uygulamalar insanların günlük yaşam ve çalışma hayatı üzerinde etki yaratırken toplumsal sonuçların yanında insanları ağır ekonomik şartlarla karşı karşıya bırakmıştır. Yaşanan bu durum dünyanın en büyük ekonomileri de dâhil olmak üzere birçok ülkeyi ekonomik durgunluk ve krizle karşı karşıya bırakırken daha önce yaşanan ekonomik krizlerden farklı olarak hem gelişmekte olan ekonomileri hem de gelişmiş ekonomileri etkilemektedir. Pandemi ülkelerin iç yapısını olumsuz etkilediği gibi uluslararası para sistemi, uluslararası finans ve ticaret dahil olmak üzere hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülke ekonomiler için kritik önem taşıyan konuları da etkilemektedir (Türk, Bingül,Ak, 2020:626).

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının son aylarında ortaya çıktığı için, Covid- 19 olarak adlandırılan Coronavirüs salgını, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi (küresel salgın) olarak tanımlanmıştır. Bütün dünya ülkelerini etkileyen gözle görülmeyen ancak elektron mikroskobu ile görülebilen Covid-19 salgını, Çin'de yarasalardan pangolin denilen vahşi sürüngenine geçen ve oradan da insana geçen bir virüs hastalığıdır. Çin'de vahşi hayvanları ve bütün sürüngenleri yeme kültürü yaygındır. Covid-19'un ortaya çıktığı farzedilen yer de Wuhan kentinde canlı vahşi hayvan pazarıdır. Daha önce 2002 yılında, yine Çin'de ortaya çıkan ve diğer ülkelere yayılan SARS virüsü de Coronavirüsün bir tipidir (Bayhan, 2020: 39). Covid-19 küresel salgın ile enformasyon toplumunun pratikleri uygulanmaya başlanmıştır

1. Enfeksiyon: Organizmada hastalığa yol açan mikrop, virüs, parazit vb. etkenlerin genel veya yerel gelişmesi, yayılması.

Evde kal süreci ile virüsten korunma bağlamında okullar tatil edilip, internet üzerinden eğitim verilmeye başlanmıştır. Evden internet vasıtasıyla çalışmaya uygun meslekler evden işlerini yürütmektedirler. Türkiye başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin yıllardır hazırladığı e-devlet ve e-toplum uygulamaları ile salgın sürecinde gündelik hayatın sürdürülmesinde bilişim teknolojilerine geçiş süreci daha kolay olmuştur (Bayhan, 2020: 39).

Covid-19 salgını sırasında korunma ve hastalığa yakalanmamak için kişisel korunma ve *immün*⁴ sistemimizi güçlü tutmak için bazı önlemler alınabilmektedir. Bu önlemler

- Sosyal mesafenin korunması
- Düzenli el yıkama
- Kısa tırnak
- Alkol bazlı el dezenfektanı kullanımı
- Cep telefonunun dezenfekte edilmesi
- Düzenli olarak dokunduğunuz diğer öğelere dikkat edilmesi
- Düzenli uyku
- Düzenli egzersiz
- Dengeli beslenme
- D vitamini

C vitamini gibi önlemler alınarak kişi hem kendi sağlığını korumuş olacak hem de hastalığın bulaşma riskini azaltmış olacaktır (Yalçın, 2020).

1.2 Kırsaldan Kente Göç

Türkiye’de kırdan kente göç 1950’li yıllardan sonra gündeme gelmiş, 1950’li yıllara kadar kırdan kente göç sınırlı kalmıştır. Gelişmiş ülkelere farklı olarak ülkemizde iç göç sanayileşme sonucu ortaya çıkmamış, tarım kesiminin makineleşmesi ve kırsal ile kent arasındaki ulaşım olanaklarının artması ile gündeme gelmiştir. 1950 –1960 döneminde göç alan yerler günümüzde metropol olarak tanımlanan illere göç edenler daha çok erkekler olmuştur. 1960 sonrası kırdan kente göç artmış, 1960–1970’li yıllarda kırdan kente göç ağırlıklı iken; 1970’lerin sonlarından itibaren kentten kente göç başlıca göç türü olmaya başlamıştır. Bu dönemde, metropoller haricindeki göç alan iller artık göç vermeye başlamıştır. 1980’den günümüze kadar geçen dönemde, ulaşım ve haberleşme alanındaki gelişmeler, diğer yandan Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde yaşanan terör olayları nedeniyle birçok insan zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır (Tosun, 2019:1).

1950’li yıllarında başlamış olan köyden kente göçün, Türkiye’nin sanayileşme sürecinin yarattığı iş gücüne duyulan talepten kaynaklandığı söylenebilmektedir (Şimşek ve Gürler, 1994).Türkiye’deki kırsal göç hareketi ilk zamanlarda bir sorun olarak algılanmamış hatta bu hareketin desteklenmiş olduğu söylenebilir (Yavuz vd., 2004).Nüfus yoğunluğunun kentsel bölgelerde artması bu bölgelerin kırsaldaki insanları kendisine doğru çekmesine neden olmuştur. Öyle ki kırsaldaki birçok kişi için yakın akrabalarının kentlerde yaşıyor olması bile başlı başına kentin çekici gücünü oluşturmaktadır (Güreşçi, 2010: 78).

2. Sendrom: Özel bir bozukluğu gösteren ve bir arada görülen, tanıyı kolaylaştıran belirtilerin ve bulguların tümü

3. İzolasyon: Yalıtım

1.2.1 Kente Göçün Nedenleri

Köyden kente göç insanlara, bozulan düzenlerini yeniden kurabilmek için bir umut yolu olarak görünmüştür. Türkiye'deki göçlerin nedenleri olarak kırsal iticiliğini ve kentin çekiciliğini ele almak gerekir. Kırsal iticiliğinin nedenleri: Sanayileşmenin gelişmesi, kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, kırsal alanlarda miras yoluyla tarım alanlarının daralması, kırsal kesimde tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal işgücünün azalması, bazı kırsal kesimlerde iklim koşullarının kötü olması, kırsal alanda olan ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler, doğal afetlerin ve savaşların olması, terör olaylarının insan güvenliğini tehdit etmesi, mevsim dışı ekonomik etkinliklerin yetersiz olması, kırsal kesimde iş imkânlarının sınırlı olması, kırsal kesimde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği gibi durumlardır (Keleş, 1996:107-108; Akt. Koçak, Terzi, 2012:168).

Köyden kentlere olan göçlerin sebepleri belirtilirken öncelikle kentin çekiciliği, cazibesi, kırsal yani köyün ise iticiliğinden bahsedilmektedir. Kentten köye olan göçlerde ise kentin iticiliği ve köyün çekiciliği etkili olmaktadır. Köyden kente göç olayı çarpık kentleşme sorununu ortaya çıkartmaktadır. Kentten köye göç olayının yaşanmasının nedeni de köyden kente yaşanan yoğun ve kontrolsüz göçlerin çarpık kentleşmeye sebep olması ve bu "çarpık kentleşme" sonucunda kentlerin köyleşmesine yol açılmış olmasıdır (Koçak, Terzi, 2012:167). Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında nüfusun önemli bir kısmı köylerde yaşamaktaydı. Bu oran, yıllar itibari ile kentler lehinde bir gelişme göstermiştir. Nüfusun yerleşim yerleri arasındaki değişiminin en önemli nedeni, köyden kente olan göçlerdir. 1980 yılında yerleşim yerleri arasında göç eden nüfus oranı % 9,34 iken, bu oran 1985'te % 8,67, 1990'da % 10,81 ve 2000 yılında ise %11,02 olarak tespit edilmiştir. Bu dönemlerde yaklaşık 15 milyon insan, çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları yerlerden ayrılmıştır (Güreşçi, 2010: 79).

Problem Cümlesi

Belirttiğimiz ifadelerle bakarak, araştırmamızın problem cümlesi Covid-19 sürecinde kentsel alanlarda oluşan sorunlar, kırsal alanlara yapılan göçün sebebidir.

Alt Problemler

1-Pandemi nedir?

2-Covid 19 pandemisi nasıl başlamıştır? Covid-19 salgını sırasında korunma ve hastalığa yakalanmamak için kişisel korunma alınacak önlemler nelerdir?

3-Kırsaldan kente göç nasıl başlamıştır ve kente göçün nedeni nelerdir?

4-Pandemi süresinde ikincil konutlara olan rağbet ne durumdadır?

4.İmmün: Bağışıklık

2. YÖNTEM

Çalışmamız nitel araştırma yöntemleri kullanılarak oluşturulmuştur. Nitel araştırmacılar, hiçbir müdahalede bulunmadan insanların deneyimlerini doğal ortamda gözlemlemek ve anlamak isterler (Saçmalıoğlu, 2019: 30).

Nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla şekillendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek için geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir. (Özdemir, 2010: 326).

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72).

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmamızda, literatür çalışmaları yapılarak, gerekli kaynaklar (tez, makale, bildiri, kitap, web sitesi) incelenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırmada daha önceden hazırlanan tez, dergi, makale, bildiri, kitap, web siteleri incelenerek gerekli literatür araştırmaları yapılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler neticesinde covid-19 sürecinde yaşanan kentsel alanlardan kırsala göçün nedenleri alt problemlere göre araştırması yapılarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Covid-19 pandemi sürecinde yaşanan değişimleri ele aldığımız araştırmamızda, kalabalık kent mekânlarından uzaklaşarak kırsal alanlara ve ikincil konutlara ilginin önemini amaçlayan çalışmamız alt problem maddeleriyle birlikte ele alarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Genel olarak covid-19 sürecinde kentten kırsala dönüş aşağıda açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

Pandemi Sürecinde Kentten ve Kırsala Dönüş

Şehirlerin ve şehirleşmenin ortaya çıkması ve teknolojinin de gelişmesiyle salgın hastalıklar insanlar ve toplumlar üstünde, özellikle de nüfusun kalabalık olduğu yerlerde ciddi şekilde ölümlere yol açmıştır. Bu şekilde gerçekleşen salgın hastalıklar, insan ölümlerine yol açmış ve bununla birlikte ekonomik ve sosyal alanlarda önemli değişime, dönüşüme ve gelişmelere sebep olabilmektedir (Bayhan, 2020:40).

İnsan hareketliliği, nüfus yoğunluğu ve aşırı kentleşme gibi dinamikler, virüslerin yayılması için çok elverişli ortamlar sağlar ve vaka sayılarını önemli ölçüde artırır (Sayın, Bozkurt, 2020:208). Nüfus fazla olmasıyla pandeminin oluşturduğu risk arasında bir ilişkinin olduğunu söyleyebiliriz. Pandeminin tüm ülkelerde (en çok da devasa boyutlara gelmiş kentlerde) hızlı biçimde yayılması bu kentlerin ekolojik sürdürülebilirliğine ilişkin limitleri de güncellemektedir.

Ülkemiz nüfusunun yaklaşık %19'unun bulunduğu İstanbul'un ülkedeki tüm vakaların %60'tan fazlasını içinde barındırması ve fiziki teması kısıtlama şansının çok az olduğu bir kentsel ekolojiye sahip olması bu tür kentlerdeki güvenli yaşam beklentisini azaltırken, toplumsal endişe katsayılarını artırmaktadır ([URL 1](#)).

Bu süreçte, özellikle il bazında vaka sayılarının açıklandığı 2 Nisan 2020 tarihinden giriş-çıkış yasağı kararının alındığı 4 Nisan 2020 tarihine kadar olan iki günlük süreçte İstanbul, İzmir ve Ankara başta olmak üzere, şehir merkezlerinden sayfiye alanlarındaki ikinci konutlara (büyük oranda yazlıklara) yoğun bir hareketlilik yaşanmıştır. İş yaşamındaki belirsizlik ve birçok işyerinin faaliyetlerini durdurması, ayrıca okullarda eğitim-öğretime ara verilmesi bu hareketliliği hızlandırmıştır. İkinci konutlara yönelik bu hareketlilik basında da sıklıkla yer almış, kimi zamansa yerel yöneticilerin “gelmeyin” çağrısı ile sonuçlanmıştır ([URL 2](#)). Yetkililerin “Evde Kal Türkiye” çağrısına imkân olan birçok insan, daha izole ve virüsten uzak olacağı düşüncesiyle sahip oldukları ya da kiraladıkları ikinci konutlara “kaçarak” karşılık vermiştir. Bodrum, Marmaris, Çeşme, Kaş, Bozcaada, Gökçeada, Ayvalık, Datça başta olmak üzere, birçok tatil beldesi ve kırsal özelliğiyle öne çıkan alanlar yoğun insan hareketliliği ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum salgının farklı mekânlara yayılma riskini beraberinde getirirken; aynı zamanda, tatil beldelerinde ve kırsal alanlarda yeterli hazırlığın olmaması nedeniyle kamu hizmetlerinin aksamasına ve trafik yoğunluğu, gürültü gibi problemlere de neden olmuştur (Zoğal, Emekli, 2020: 173).

Koronavirüs salgını sürecinin şehirlerde güçlü bir değişimi zorunlu kıldığını anlatan mimarlara göre dikey yapılaşma daha fazla risk oluşturacak. Şehir plancılarına göre kent hayatında da yeşil koridorlar, bisiklet yolları artacak, bazı caddeler araç trafiğine kapatılacak. Ancak en önemli değişiklik; kırsala kaçış hızlanacak “*Tarihte boyunca toplumlar, benzer bulaşıcı hastalık krizleriyle birlikte şehirleşmede yeni tasarımlara gitmiş, sonrasındaki olası salgınlara karşı da riskleri en aza indireceği varsayılan planlamalar yapmışlar. Nitekim bugün de (Kovid-19) yeni tip koronavirüs salgını bizleri hızlı bir şekilde benzer bir dönüşüm sürecinin içine itti. Büyük kentlerde ‘salgın riskinin daha yoğun’ olduğunu görenler, aileleriyle bir yaşam alanı oluşturmak isteyenler şehir çeperlerindeki kırsal alanlarda yeni bir hayat kurmaya başladı bile. Bunun yanında, kentlerde yeni bir ev satın almak isteyenlerin tercihlerinde de keskin değişiklikler var. Evde daha kısa süreler geçirildiği düşüncesi ile tasarlanan çok küçük metrekareli, balkonsuz, ulaşımına yakın, şehrin merkezindeki stüdyo tipi 1+0, 1+1 daire konsepti popülerliğini çoktan geride bıraktı*” ([URL 3](#)).

Salgının ortaya çıktığı ilk dönemde bir kaçış mekânı olarak görülen ikinci konutlar, Türkiye’de kısıtlamaların kısmen hafifletilmesi ve normalleşme sürecinin başlaması ile birlikte yeni bir taleple karşılaşarak turizmin yeniden canlanmasında kendiliğinden yeni bir görev üstlenmiştir. Salgının henüz tamamen bitmemiş olması ve virüsün yayılımının yeniden hızlanması riski sebebiyle, büyükşehirler ve kent merkezlerine oranla insan temasının daha az olduğu başta kıyıları olmak üzere, dağlık alanlara, kırsal alanlara, yaylalara olan ilgi artmıştır. Bu süreçte ikinci konut örneği olarak “sıfır temas” konseptli, bahçeli ve müstakil villalar, doğa ile içe içe konseptli ahşap bungalov evler, aynı zamanda Hall ve Müller’in (2004) hareketli ikinci konutlar olarak sınıflandırdığı tekne, yatlar ve karavanlar salgın nedeniyle izole tatil yapmak isteyenlerin yoğun ilgisiyle karşılaşmıştır. Bu talep hem kiralık hem de satılık ikinci konutlarda ciddi fiyat artışlarını da beraberinde getirmiştir (Zoğal, Emekli, 2020:174).

“Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, pandemi sürecinin yaşam tercihlerinde de değişikliklere neden olduğunu bildirerek, “Kalabalık şehirlerden kırsala göç başladı. Vatandaşlarımız köy hayatını seçerek hem kazançlarını hem de huzurlarını artırmak istiyor. Şehrin karmaşasından uzak, toprağın işveren olduğu köylerde çiftçilik yapmak en cazip mesleklerden biri haline geldi” diye konuştu” (URL 4).

Kırsal bölgelerden kentlere doğru yapılan yoğun göçün sonucunda oluşan plansız kentleşmenin getirdiği sorunlar aynı zamanda gündelik yaşamın standartlığı insanlarda doğaya kaçma isteğini arttırmış ve büyükşehirlerin yakınlarındaki kırsal alanlarda ikinci konutlara olan ilgiyi arttırmıştır. Aynı zamanda kış ve yaz aylarında kullanılabilen dağ evi niteliğindeki ikinci konutların sayısında da bu dönemde artış meydana gelmiştir. (Emekli, 2014; Okuyucu ve Somuncu, 2017).Kentsel tasarım ve planlama disiplinlerinin temel amacı, insanların kendilerini rahat, konforlu ve güvenli hissettikleri yerler tasarlamaktır. Pandemi öncesi, kentlerde sık kullanılan ve başarılı olarak değerlendirilen iyi tasarlanmış kamusal alanlar insanların sıklıkla gittiği, sosyalleştiği, vakit geçirdiği ve kendilerini güvende hissettikleri mekânlardı. Ancak mevcut pandemi, özellikle diğer insanlar var olduğunda, bu alanlarla olan ilişkiyi derinden sarsmıştır. Çoğu kişi kalabalık ortamlarda virüs bulaşması endişesiyle, kendini güvensiz hissetmiş ve bu tip kamuya açık mekânlardan kendini koruma içgüdüleriyle uzak durmuştur. Sosyal izolasyon ve evde kalma önlemlerinin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisi ve bu deneyimin halka açık yerlere bağlılık ve yakınlık duygusunu nasıl değiştirebileceği ise merak edilen bir konudur. Özellikle pandemi öncesi dönemde, teknolojinin gelişimi ve sokakların çocuklar için güvensiz hale gelmesinin de etkisiyle bu yaş grubunun kamusal alanlarla olan bağlantısı tartışma konusudur (Özcü, Sayan, 2020: 247).

“Metropollerde yaşayan insanların, sağlıklı gıdaya ulaşmak için kırsala akın ederek, tarım yapmaya başlayacaklarını dile getiren Erdal, “Özellikle metropollerde ve diğer şehirlerde yaşayan insanların değişen koşullar sonucunda oluşan kaygıları, onları imkânları doğrultusunda yaşam alanlarını ve düzenlerini değiştirmeye itecektir. Bunun sonucunda da kırsala geri dönüş, toprağı işleme, küçük ya da büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapma gibi faaliyetlerle, kendi ürettiği bitkisel ve hayvansal gıdaya ulaşmayı hedefleyen insanların sayısının her geçen gün arttığı gözlenmektedir” (URL 5).

3.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Pandemi nedir?

Pandemi; dünyada birçok ülkede veya kıtada, geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel isimdir. Pandemi, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımlamasına göre, bir hastalığın pandemi olabilmesi için genel ifadelerle üç kriter aranmaktadır. Bunlar, yeni bir virüs veya mutasyona uğramış bir etken olması, insanlara kolayca geçebilmesi, insandan insana kolay ve sürekli bir şekilde bulaşması olarak sayılabilir. Pandemi ilanı, bir pandemi konusunda belirgin kriterler gerçekleştiğinde DSÖ tarafından ilan edilmektedir. Bu ilanın gerekçesi, tüm ülkeler için tehdit oluşturan hastalık etkeninin, başka bir deyişle bir şekilde ortaya çıkan yeni virüsün insandan insana kolay bir şekilde hızlıca yayılıyor olmasıdır. Yeni ortaya çıkan virüsün insandan insana kolay bir şekilde hızlıca yayılıyor olması önemli kriterdir (TÜBA, 2020:36).

3.2. İkincil alt probleme ilişkin bulgular

Covid 19 pandemisi nasıl başlamıştır? Covid-19 salgını sırasında korunma ve hastalığa yakalanmamak için kişisel korunma alınacak önlemler nelerdir?

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının son aylarında ortaya çıktığı için, Covid- 19 olarak adlandırılan Coronavirüs salgını, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi (küresel salgın) olarak tanımlanmıştır. Bütün dünya ülkelerini etkileyen gözle görülmeyen ancak elektron mikroskobu ile görülebilen Covid-19 salgını, Çin'de yarasalardan pangolin denilen vahşi sürüngenine geçen ve oradan da insana geçen bir virüs hastalığıdır. Çin'de vahşi hayvanları ve bütün sürüngenleri yeme kültürü yaygındır. Covid-19'un ortaya çıktığı farzedilen yer de Wuhan kentinde canlı vahşi hayvan pazarıdır. Daha önce 2002 yılında, yine Çin'de ortaya çıkan ve diğer ülkelere yayılan SARS virüsü de Coronavirüsün bir tipidir (Bayhan, 2020: 39). Covid-19 küresel salgın ile enformasyon toplumunun pratikleri uygulanmaya başlanmıştır. Evde kal süreci ile virüsten korunma bağlamında okullar tatil edilip, internet üzerinden eğitim vermeye başlanmıştır. Evden internet vasıtasıyla çalışmaya uygun meslekler evden işlerini yürütmektedirler. Türkiye başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin yıllardır hazırladığı e-devlet ve e-toplum uygulamaları ile salgın sürecinde gündelik hayatın sürdürülmesinde bilişim teknolojilerine geçiş süreci daha kolay olmuştur (Bayhan 2020:39).

3.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Kırsaldan kente göç nasıl başlamıştır ve kente göçün nedeni nelerdir?

Türkiye'de kırdan kente göç 1950'li yıllardan sonra gündeme gelmiş, 1950'li yıllara kadar kırdan kente göç sınırlı kalmıştır. Gelişmiş ülkelere farklı olarak ülkemizde iç göç sanayileşme sonucu ortaya çıkmamış, tarım kesiminin makineleşmesi ve kırsal ile kent arasındaki ulaşım olanaklarının artması ile gündeme gelmiştir. 1950-1960 döneminde göç alan yerler günümüzde metropol olarak tanımlanan illere göç edenler daha çok erkekler olmuştur. 1960 sonrası kırdan kente göç artmış, 1960-1970'li yıllarda kırdan kente göç ağırlıklı iken; 1970'lerin sonlarından itibaren kentten kente göç başlıca göç türü olmaya başlamıştır. Bu dönemde, *metropoller*⁵ haricindeki göç alan iller artık göç vermeye başlamıştır. 1980'den günümüze kadar geçen dönemde, ulaşım ve haberleşme alanındaki gelişmeler, diğer yandan Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde yaşanan terör olayları nedeniyle birçok insan zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır (Tosun, 2019:1).

1950'li yıllarında başlamış olan köyden kente göçün, Türkiye'nin sanayileşme sürecinin yarattığı iş gücüne duyulan talepten kaynaklandığı söylenebilmekteyiz (Şimşek ve Gürler, 1994). Köyden kentlere olan göçlerin sebepleri belirtilirken öncelikle kentin çekiciliği, cazibesi, kırsal yani köyün ise iticiliğinden bahsedilmektedir. Kentten köye olan göçlerde ise kentin iticiliği ve köyün çekiciliği etkili olmaktadır. Köyden kente göç olayı çarpık kentleşme sorununu ortaya çıkartmaktadır. Kentten köye göç olayının yaşanmasının nedeni de köyden kente yaşanan yoğun ve kontrolsüz göçlerin çarpık kentleşmeye sebep olması ve bu "çarpık kentleşme" sonucunda kentlerin köyleşmesine yol açılmış olmasıdır (Koçak ve Terzi, 2012:167).

3.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Pandemi süresinde ikincil konutlara olan rağbeti ne durumdadır”?

Bu süreçte, özellikle il bazında vaka sayılarının açıklandığı 2 Nisan 2020 tarihinden giriş-çıkış yasağı kararının alındığı 4 Nisan 2020 tarihine kadar olan iki günlük süreçte İstanbul, İzmir ve Ankara başta olmak üzere, şehir merkezlerinden sayfiye alanlarındaki ikinci konutlara (büyük oranda yazlıklara) yoğun bir hareketlilik yaşanmıştır. İş yaşamındaki belirsizlik ve birçok işyerinin faaliyetlerini durdurması, ayrıca okullarda eğitim-öğretime ara verilmesi bu hareketliliği hızlandırmıştır. İkinci konutlara yönelik bu hareketlilik basında da sıklıkla yer almış, kimi zamansa yerel yöneticilerin “gelmeyin” çağrısı ile sonuçlanmıştır (İHA, 2020).

Yetkililerin “Evde Kal Türkiye” çağrısına imkânı olan birçok insan, daha izole ve virüsten uzak olacağı düşüncesiyle sahip oldukları ya da kiralamış oldukları ikinci konutlara “kaçarak” karşılık vermiştir. Bodrum, Marmaris, Çeşme, Kaş, Bozcaada, Gökçeada, Ayvalık, Datça başta olmak üzere, birçok tatil beldesi ve kırsal özelliğiyle öne çıkan alanlar yoğun insan hareketliliği ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum salgının farklı mekânlara yayılma riskini beraberinde getirirken; aynı zamanda, tatil beldelerinde ve kırsal alanlarda yeterli hazırlığın olmaması nedeniyle kamu hizmetlerinin aksamasına ve trafik yoğunluğu, gürültü gibi problemlere de neden olmuştur (Zoğal,Emekli, 2020:173).

4. Tartışma ve Sonuç

Sanayileşmeyle birlikte gelişen yaşam şartlarına bağlı olarak, insan hayatında bir takım değişiklikler olduğunu söyleyebiliriz. Kırsal alanlarda yaşayan birçok insan daha büyük şehir merkezlerine göç ettiler. Bu göçlerin arkasında yatan ekonomik kaynaklı nedenler olmakla birlikte kent yaşamının çekiciliği ve cazibesinin de bir etken olduğunu diyebilmekteyiz. Kentleşme olgusu bu dönemde oluşum göstermeye başlamıştır. Daha çok gecekondulaşma ile birbirine yakın yaşayan halk arasında solunum yollarına bağlı hastalıklar gelişim göstermeye başlamıştır. Salgın hastalıklar dünya tarihi süresince insanlar için problem oluşturmuştur.

Tarihsel sürece baktığımızda dünya üzerinde birçok salgın hastalık baş göstermiştir. Avrupa’da birçok insanın hayatını kaybetmesine neden olan veba salgını bunlardan birisidir. Salgın hastalıklar kalabalık ortamlarda her zaman daha fazla yayılım alanı bulmuş ve salgının bulaşma riskini çok yüksek düzeye çıkarmıştır. Salgının küresel ölçekte yayılmasına neden olan durum ulaşım imkânlarının artması olmuştur. Ulaşım sektöründe gelişimlere bağlı olarak salgın küresel çapta yayılım göstermiştir. Günümüzde yaşanan covid-19 pandemisinde Çin’in Wuhan kentinde başlayıp tüm dünyaya yayılım göstererek bir pandemi halini almıştır. Salgının küresel ölçekte yayılımını sağlayan ulaşımın kolay ve kısa zamanda gerçekleşmesidir diyebilmekteyiz. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisiyle beraber hayatımızda birçok alanda değişiklikler meydana geldiğini söyleyebiliriz; alışkanlıklarımız, yaşam tarzımız, sosyal ilişkilerimizde önemli ölçüde değişimlere gidildi. İbadethaneler kapatıldı, eğitimlere ara verilerek akabinde online üzerinden eğitim verilmeye başlandı. Bu sayede hayatımızda mevcut olan dijital ve sanal ortam varlığını, bu dönemde daha da yakından hissettirdi diyebiliriz.

5. Metropol: Ana kent.

Alışık olmadığımız bu süreçte evlere kapanıp, kalabalık ortamlardan uzak durmaya çalıştık Bu da izole edilmiş bir hayatla bizleri baş başa bıraktı diyebiliriz. Bu bağlamda, yoğun olan kent merkezlerinden olabildiğince uzak duruldu. Söz konusu olan bu durum adeta kaçış yeri haline gelen, daha küçük yerleşim yerleri olan kırsal alanlara yönlendirdi. Bu sayede kırsal yerleşim alanlarına rağbet git gite artarak ikinci konut satın almaya eğilim arttı. Sanayileşme ve tarımda makineleşmeyle etkisini kaybeden kırsal alanlar covid-19 pandemisiyle tekrar anlam kazanarak göçün yönünü kendisine çekti. Sokağa çıkma yasakları ve birtakım sınırlandırılmış yaşam tarzı insanlarda köy yaşamına ve toprağa olan ilgiyi arttırıp organik üretime yönlendirdi diyebiliriz. Salgının bulaşma riskinin yüksek olduğu kalabalık apartman dairelerinde ve yoğun kent merkezlerinden bir kaçış yaşanmaya başlayarak bireysel hayat ön plana çıktı. Çalışmamızda ele aldığımız covid-19 pandemisi hayatımızda bir takım değişikliklere neden olmaktadır bunun en bariz örneklerinden birisi de salgının insanlar arasındaki sosyalleşmeyi azaltıp daha bireysel hayata yönlenmesi ve eskiden ilgi odağı olan cazibeli kent merkezlerinin eski değerini kaybetmesine ve kırsal alandaki ikincil konutlara rağbetin artmasını sağlamıştır.

5. KAYNAKÇA

- Bayhan, V. (2020). Covid-19 Küresel Salgın Bağlamında Gündelik Hayatın Denetimi. Şehir ve Medeniyet Şehir Araştırmaları Dergisi Journal of City and Civilization ISSN:1308-8386.
- Emekli, G. (2014). İkinci konut kavramı açısından turizm coğrafyasının önemi ve Türkiye'deki ikinci konutların gelişimi. Ege Coğrafya Dergisi, 23(1), 25-42.
- Güreşçi., E. Türkiye'de Kentten-Köye Göç Olgusu, Doğu Üniversitesi Dergisi, 11 (1) 2010, 77-86.
- Karakuş, Emine.,(2006), Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği), (yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.27, Sakarya.
- Kılıç, Orhan., (2020). Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri. M.Şeker, A.Özer ve C.Korkut (Ed.) Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği (ss:17).TDV Yayın Matbaacılık Tesisleri: Ankara- Çankaya Haziran 2020.
- Koçak, Y. Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt:3, Sayı:3.
- Okuyucu, A. & Somuncu, M. (2017). İkinci konutların sosyo-kültürel etkilerine yönelik yerel halkın tutumları: Yalova-Çınarcık örneği. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 28(2), 257-268.
- Özcü, A., Sayan, G. (2020).Kovid-19 Pandemisinin Kent Yaşamına Etkisi: Kamusal Alan Üzerine Değerlendirmeler.Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi Yıl:2020, Cilt/Vol:16/Issue: 2, Page:237-250.
- Özdemir,M.(2010). Nitel Veri Analizi:Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1),323-343.
- Öztürk, Hatice Ece., (2007). Salgın Hastalıkların Turizm Sektörüne Etkisi Türkiye'de Kuş Gribi Örneği, (Yüksek lisans tezi).Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sakarya.

Saçmalhoğlu, M.G. (2019). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının, Mesleki Öğrenme Topluluğu Aracılığıyla 21. Yüzyıl Becerilerini Ortaya Çıkarma Süreçlerinin Keşfedilmesi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sayın, Ö., Bozkurt, V. (2020). Pandemide Küresel Kentte Yaşamak: İstanbul'un Covid-19 Deneyimi. D.Demirbaş, V.Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri. (ss:208). İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul Merkez Kampüsü 34452 Beyazıt, Fatih/İstanbul-Türkiye. DOI: 10.26650/B/SS46.2020.005.

Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C. & Doğrul, M. (2020). COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34.

Şimşek, E., Gürler, Z., (1994). Kırdan kente göç olgusu ve kırsal sanayi. Türkiye 1. Tarım Ekonomisi Kongresi, İzmir.

Tosun, E. (2019).Türkiye’de 1950’lerden Günümüze Kırdan Kente İç Göçün Belli Başlı Nedenleri ve Sonuçlarının Sosyolojik Olarak Değerlendirilmesi.

Türk, A., Bingül,B., Ak., (2020). Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri.Gaziantep University Journal of Social Sciences 2020 Special Issue 612-632.

Yalçın, S. (2020). Covid-19 Pandemisi ve Alınacak Önlemler. İstanbul: Quintessence Yayıncılık.

Yavuz, F., Aksoy, A., Topçu, Y., Erem, T., (2004). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde kırsal alandan göç etme eğilimini etkileyen faktörlerin analizi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat.

Yurdakul ES. Tarihte Önemli Bulaşıcı Hastalık Salgınları.Turkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics 2015;1-3.

Zoğal, V., Emekli, G. (2020) Türkiye’de COVID-19 Salgını Sürecinde İkinci Konutların Değişen Anlamları.International Journal of Geography Education (IGGE), 42, 168-181.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL 1. Pandemi gözlemleri: İnsan-merkezci bilginin sınırları.<https://tyap.net/pgi>. E.T: 12.12.2020 Aralık tarihinde erişilmiştir.

URL 2. Bodrum'a günde 12 bin araç, bir ayda 100 bin tatilci akın etti. E.T: 13 Aralık 2020 tarihinde <https://www.iha.com.tr/haber-bodrumagunde-12-bin-arac-bir-ayda-100-bin-tatilci-akin-etti-836945/>, adresinden erişilmiştir.

URL 3. Güney, Mithat. Koronavirüs Sonrası Yeni Trend; “Kırsala Kaçış’mı? <https://www.insaport.com/haberler/kent/koronavirus-sonrasi-yeni-trend-kirsala-kacis-mi/> adresinden 10.12.2020 tarihinde erişilmiştir.

URL 4. <http://www.eskisehir.net.tr/haber/?sec=1&newscatid=7&newsid=157150> (Erişim Tarihi 11.12.2020).

URL 5. Baki, Nurettin. Salgın göçün yönünü değiştirecek. https://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=32962&tipi=24&sube=13 adresinden 13.12.2020 tarihinde erişilmiştir.